

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 22 (1989)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 22 (Απρίλιος-Μάιος-Ιούνιος 1989)

Ο Κουραδάς που έγινε Καρυδάς

Γιώργος Ιασ. Μουστάκης

doi: [10.12681/prch.41505](https://doi.org/10.12681/prch.41505)

Copyright © 2025, Γιώργος Ιασ. Μουστάκης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μουστάκης Γ. Ι. (2025). Ο Κουραδάς που έγινε Καρυδάς. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (22), 61-67.
<https://doi.org/10.12681/prch.41505>

Ο ΚΟΥΡΑΔΑΣ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΚΑΡΥΔΑΣ και η καλλιέργεια των εσπεριδοειδών

Γιώργου Μουστάκη

Ο Χείμαρος Κουραδάς και κυρίως η ελώδης περιοχή του, ήταν καθοριστικό και παράγοντες που συνετέλεσαν στη δημιουργία ανθυγιεινού κλίματος στη περιοχή της Πρέβεζας, τόσο ανθυγιεινού ώστε απέφευγαν οι Βενετοί, έκτακτοι προβλεπτές να έλθουν στη Πρέβεζα.

Ο Αστέριος Αρχοντίδης στο βιβλίο του «Μεταξύ Βενετών και Τούρκων» γράφει: «Στην Πρέβεζα και Βόνιτσα, κατά την περίοδο 1718 - 1797, είχαν την έδρα τους από ένας έκτακτος Προβλεπτής. Η θητεία τους ήταν τριετής. Στην πραγματικότητα ωστόσο, λίγοι εξήντησαν το χρονικό αυτό όριο, οι περισσότεροι είτε δεν αποδέχονταν το διορισμό τους, είτε καθυστέρουσαν στην ανάληψη των καθηκόντων τους. Αυτό οφείλονταν προφανώς στις κακές συνθήκες διαβίωσης που επικρατούσαν στην περιοχή. Έτσι ο έκτακτος Προβλεπτής της Λευκάδας ασκούσε εποπτεία και επί της Πρεβέζης και Βόνιτσας. Στα έγγραφα αποκαλείται «Πρεβεδούρος Εστραορδινάριος της Αγίας Μαύρας με εξουσία των κάστρων της Πρέβεζας και Βόνιτσας; «και διευκρινίζει για το κλίμα της περιοχής Βόνιτσας ότι ο Andre Grasset γράφει, «αυτό ήταν πολύ κακό. Επικίνδυνο για τους ξένους και η ελονοσία πολύ διαδεδομένη».

Η Βόνιτσα είχε πολύ ελονοσία, είναι γνωστό ότι τον ενδέκατο αιώνα οι ακαταμάχητοι Νορμανδοί, που εγκαταστάθηκαν εκεί αποδεκατίστηκαν από την ελονοσία, αλλά και η Πρέβεζα μαστίζονταν από την ασθένεια αυτή μέχρι και τον δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο.

Ο μακαρίτης ιατρός και ποιητής Μιλτιάδης Λογοθέτης που ήταν και κυνηγός και ήξερε την περιοχή της Πρέβεζας με τη σπιθαμή, μου έλεγε, έγκλημα έκαναν αυτοί που έκτισαν τη πόλη σ' αυτή τη θέση, που ήταν μόνο για παπιά και λούφες και συνέχιζε η Πρέβεζα έπρεπε να κτιστεί από τη Μαργαρώνα μέχρι τη Λιόσα. Ο Γιατρός είχε δίκιο, η Πρέβεζα όμως δεν κτίστηκε με εντολή και σχέδιο αλλά ξεκίνησε από μικρός οικισμός που δημιουργήθηκε κοντά στο μεγάλο κάστρο της Πρέβεζας που ήταν στα παλιοσάραγα και κάλυπτε όλο το χώρο που εδώ και χρόνια κατέχει ο Στρατός. Το κάστρο αυτό κατεδαφίστηκε το 1700 όταν οι Βενετοί παρέδωσαν τη πόλη στους Τούρκους σύμφωνα με όρο της συμφωνίας του Κάρλοβιτς (1699).

Ο Κουραδάς ξεκινούσε από τη περιοχή Μπάλτες που είναι κοντά στον Μύτικα και στο Ιόνιο, όμως η μορφολογία του εδάφους οδηγούσε όλα τα νερά της ελώδους αυτής περιοχής, όπως και της Σκαμνούλας στη κοίτη του Χειμάρου αυτού, που τα έφερνε και τα περνούσε μέσα από την Πρέβεζα, για να χυθούν

στη θάλασσα εκεί που αράζουν τώρα τα F.

Η περιοχή Μπάλτες και Σκαμνούλα έχουν υπέδαφος αργιλώδες (γλύνα) και γι' αυτό έχει περιορισμένη απορροφητικότητα, τα νερά στέκονταν στην επιφάνεια και λίμναζαν.

Σήμερα με τις εκατοντάδες των γεωτρήσεων που έχουν γίνει, κατέβηκε η στάθμη των υπογείων νερών και έτσι αυξήθηκε η απορροφητικότητα των βρόχινων νερών από το έδαφος, όπως έχουν διαπιστώσει οι πιό παλαιοί κάτοικοι του τόπου.

Από πολλά χρόνια διευκολύνουν την αποστράγγιση της περιοχής δύο μεγάλα χαντάκια, το ένα περνάει την Εθνική οδό στη θέση δύο αδελφιακαιχύνεται στο βαθύ και το άλλο περνάει περίπου διακόσια μέτρα ανατολικά του οικισμού του Παντοκράτορα και χύνεται στη θάλασσα κοντά στο κάστρο που ήταν φυλακές.

Εκείνα τα χρόνια τα νερά που δεν απορροφόνταν ήταν πολλά και όλα διοχετεύονταν στη θάλασσα από τον Κουραδά, που για αρκετούς μήνες το χρόνο ήταν σωστό αδιάβατο ποτάμι, για το οποίο ο Παναγιώτης Μαμάτης παπούς της μακαρίτισσας Χρυσούλας Ιωαννίδη, σε περιθώριο βιβλίου του έγραφε «1812 πάγωσε ο Κουραδάς».

Για τη διάβαση του ποταμιού, το πρώτο γεφύρι έγινε εκεί που είναι σήμερα η οδός Κ. Καρυώτακη στο ύψος του ΟΤΕ και γι' αυτό η συνοικία εκείνη ονομάστηκε γεφυρόπουλο. Ο Μητροπολίτης Σεραφείμ Ξενόπουλος γράφει το 1884 «Εις την συνοικία Γεφυρόπουλο, μικρά Εκκλησία εστίν επ' ονόματι του ιεράρχου Ιωάννου του Χρυσοστόμου». Αργότερα έγιναν άλλα δύο γεφύρια ένα στη σημερινή οδό Χρ. Κοντού και το άλλο στη Μπιζανίου στο ύψος του ΚΤΕΛ.

Στα γεφύρια αυτά η κοινότητα τοποθέτησε φανάρια που τα άναβε βράδυ υπάλληλός της, για να μπορούν να περνούν τη νύχτα τα τοξοτά γεφύρια οι διερχόμενοι. Στις διαβάσεις αυτές έστειναν την ενέδρα τους τα κακοποιά στοιχεία της εποχής, αφού διέκριναν στο φως του φαναριού τον διερχόμενο, ενεργούσαν ή όχι ανάλογα με το άτομο που περνούσε.

Οι τρεις αυτές διαβάσεις εξακολουθούν και σήμερα να είναι οι μοναδικές, που ενώνουν το ανατολικό με το δυτικό τμήμα της πόλης.

Ήταν και άλλα δύο γεφύρια επαπτόμενα της τάφρου από το ένα περνούσε ο δρόμος για τα Μοατζίρικα και από το άλλο ο δρόμος, που είναι τώρα το Γυμνάσιο.

Η μέσα στην πόλη περιοχή του Κουραδά ήταν πολύ μεγάλη και μπορούσε να την οριοθετήσουμε, δυτικά της Π. Τσαλδάρη, Μπιζανίου και της 21ης Οκτωβρίου, ανατολικά της Πολυτεχνίου μέχρι Ι.Ν. του Αγ. Βασιλείου και οδό Ανδρούτσου.

Καλύπτονταν κυρίως από καλάμια τα οποία τότε είχαν ζήτηση, για τις καλαμωτές των Ιβαριών και την κατασκευή καλαθιών. Σ' αυτόν τον καλαμόνα,

κατέφευγαν οι κάτοικοι της πόλης και των χωριών, όταν κατέβαιναν στη αγορά, για τις σωματικές τους ανάγκες, γι' αυτό και το όνομα Κουραδάς.

Η ελώδης αυτή περιοχή συνεχίζονταν στα νότια του Ι Ν του Αγ. Ιωάννη όπου ήταν η Λούτσα από την οποία πήρε το όνομα και η συνοικία και πιο πέρα εκεί που αργότερα έγιναν τα περιβόλια με τελευταίο του Συρρακιώτη της Πρέβεζας Λεωνίδα Τσιώκου (σημερινός ιδιοκτήτης Ηλίας Μπανάκος).

Ο μακαρίτης Παντελής Καβάγιας, που είχε γεννηθεί στο τέλος του περασμένου αιώνα, μου έλεγε, όταν ήταν μικρός πήγαινε στη Λούτσα, που κάθονταν η γιαγιά του και έβλεπε να πέφτουν παπιά και να τα κυνηγούν με τα πρωτόγονα όπλα της εποχής. Τα παπιά στη λούτσα και τους κυνηγούς τα θυμάται και ο νεότερος Αθανάσιος Μανόπουλος που γεννήθηκε και έζησε εκεί κοντά.

Στις Μπάλτες το κυνήγι των υδροβίων σταμάτησε τη δεκαετία του 1950, επομένως ο Μ. Λογοθέτης κυριολεκτούσε όταν έλεγε ότι ο τόπος ήταν για παπιά και λούφες.

Τον περασμένο αιώνα, που άρχισε η καλλιέργεια των εσπεριδοειδών και κυρίως της πορτοκαλιάς, η περιοχή εξυγιάνθηκε σε μεγάλο βαθμό και οι κλιματολογικές συνθήκες βελτιώθηκαν.

Με τα τότε δεδομένα η περιοχή αυτή και της Μπούλμπης (βαθύ) θεωρήθηκε και ήταν οι πιο κατάλληλες για την καλλιέργεια της πορτοκαλιάς.

Στις περιοχές αυτές, όπως και στα νότια της πόλης περιορίστηκε η καλλιέργεια της πορτοκαλιάς μέχρι την δεκαετία του 1920, οπότε τα Μαγγανοπήγαδα την μετέφεραν και σε άλλα σημεία του κάμπου της Πρέβεζας.

Οι σπουδαιότεροι λόγοι που στα εδάφη αυτά αναπτύχθηκε η καλλιέργεια της πορτοκαλιάς ήταν, η γονιμότητα του εδάφους, η εύκολη αποστράγγιση με μικρά χαντάκια και το σπουδαιότερο η ανεύριση ποτιστικού νερού σε μικρό βάθος και η εύκολη άντλησή του.

Έσκαβαν και έφτιαχναν ένα πηγάδι που το έλεγαν στέρνα, τρία με τέσσερα μέτρα πλάτος και βάθος περίπου τέσσερα. Στις στέρνες αυτές τον χειμώνα η επιφάνεια του νερού έφτανε σχεδόν την επιφάνεια του εδάφους, στην αρχή του καλοκαιριού που άρχιζε το πότισμα ήταν περίπου στα δύο μέτρα και στο τέλος του καλοκαιριού, το νερό εξαντλούσαν ύστερα από κάθε άντληση για να συγκεντρωθεί αρκετό την άλλη μέρα, γιατί η περιοχή είχε πολλά επιφανειακά νερά.

Η άντληση του νερού γινόταν με το λεγόμενο κάργο που ήταν ένας συνδιασμός μοχλών, Στο πίσω μέρος του πηγαδιού στερέωναν στο έδαφος ένα χοντρό άγριο ξύλο, συνήθως από ελιά, ύψους περίπου όσο το ανάστημα ενός άντρα, το ξύλο αυτό ήταν το υπομόχλιο. Το πάνω μέρος του ξύλου αυτού το έσκαβαν, τόσο όσο να μπαίνει στο κενό που δημιουργούνταν ένα άλλο μακρό ξύλο, συνήθως από κυπαρίσι, που ήταν ο μοχλός, περνούσαν ένα σίδερο (γκιαβέτα) από το μοχλό και τις δύο άκρες του ορθού ξύλου, ώστε ο μοχλός να μπορεί να ανεβοκατεβαίνει.

Το μέρος του μοχλού που ήταν προς το πηγάδι, όταν ήταν σε θέση οριζόντια δεν έπρεπε να το προσπερνάει, στην άκρη αυτή δένανε με σιδερένιους χαλκάδες ένα γερό ξύλινο κοντάρι, στην άλλη άκρη του κονταριού δένανε το δοχείο, με το οποίο θα αντλούσαν το νερό. Το πίσω μέρος του μοχλού ήταν πίο κοντό και χονδρό, τόσο κοντό ώστε όταν ο μοχλός θα ήταν σχεδόν κάθετος να μη βρίσκει στο έδαφος, στην άκρη του αυτή δένανε βαριά σίδερα, έτσι το κάργο όταν ήταν ελεύθερο, ο μοχλός να στέκεται σχεδόν κάθετα. Όταν ο εργάτης ήθελε να αντλήσει νερό, κατέβαζε πιέζοντας προς τα κάτω το κοντάρι και όταν γέμιζε νερό το δοχείο με μικρότερη δύναμη απ' ότι θα χρειαζόταν χωρίς τα αντίβαρα και λόγω του μικρού βάθους το έφερνε στην επιφάνεια του εδάφους.

Η προσπάθεια αυτή όταν ήθελες να αντλήσεις πολύ νερό ήταν αρκετά κοπιαστική, τότε όμως και για πολλές δεκαετίες δεν υπήρχε άλλος τρόπος άντλησης λιγότερο κοπιαστικός.

Ακριβώς γι' αυτό περιέγραψα το κάργο γιατί πάρα πολλά χρόνια ταυτίστηκε με τη ζωή των αγροτών του τόπου μας.

Για την καλλιέργεια των εσπεριδοειδών ήλθαν στη Πρέβεζα με τις οικογένειες τους Ιταλοί αγρότες και εγκαταστάθηκαν μόνιμα.

Όταν οι πρώτοι Ιταλοί διαπίστωσαν ότι στην Πρέβεζα υπήρχαν κατάλληλα εδάφη για την καλλιέργεια της πορτοκαλιάς κάλεσαν και άλλους συγγενείς και χωριανούς τους. Άλλοι από αυτούς εργάζονταν σε ξένα περιβόλια και άλλοι είχαν δικά τους κυρίως στην περιοχή βαθύ (μπουλμπη). Οι απόγονοι των Ιταλών αυτών, μετά τον Βον παγκόσμιο πόλεμο, εκτός ελαχίστων, επέστρεψαν στην Ιταλία.

Στην κατοχή όταν οι στρατιώτες Ιταλοί ρωτούσαν τον γείτονά μου Παύλο Ντελουτσία από πίο μέρος της Ιταλίας ήταν, τους απαντούσε από το Καστελάνο του Μπάρι. Το πιθανότερο είναι αυτοί οι Ιταλοί να ήλθαν αμέσως μετά την Ένωση της Ιταλίας¹ και το σχεδιασμό από την Κυβέρνηση του Καβούρ της επεκτατικής πολιτικής της με το γνωστό δόγμα της Φλωρεντίας και την εγκατάσταση στην Πρέβεζα Ιταλικού Προξενείου με διπλωματικούς υπαλλήλους που δείχνει και το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της εξωτερικής πολιτικής της Ιταλίας για τον τόπο μας.

Την άποψη αυτή την ενισχύει η πληροφορία που μας δίνει ο επίτιμος Γάλλος Πρόξενος στα Γιάννενα Dozon που γράφει «Οι κήποι είναι φυτεμένοι με λεμονιές, πορτοκαλιές, συκιές, ροδιές τζίτζιφιές κ.α.» Το 1871 ο αριθμός των καρποφόρων δένδρων ήταν 4.812» και ότι στην Πρέβεζα ήταν μία καθολική Εκκλησία, ο Καθολικός ιερέας «ήταν ένας Ιταλός Καπουτσίνος που είχε τον τίτλο του αποστολικού Νομάρχη της Μακεδονίας και που είχε εξάρτηση από τον επίσκοπο του Δυραχίου». Ο Καπουτσίνος με τον μεγάλο τίτλο ιερουργούσε σε ένα πολύ μικρό και ταπεινό Εκκλησάκι που ήταν στη συνοικία του Αγ. Δημητρίου, στην ανατολική πλευρά της καφετέριας ΛΗΔΡΑ όπου και ο κιόσκι της.

Αργότερα το 1902 κτίστηκε με δαπάνες του Αυτοκράτορα της Αυστρίας Φραγκίσκου Ιωσήφ, ο καθολικός Ναός του Αγίου Ανδρέα. Στην ανατολική πλευρά του Ναού κτίστηκε διόροφη οικοδομή που λειτουργούσαν Ιταλικά σχολεία:

Ο Αυτοκράτορας Φραγκίσκος Ιωσήφ είχε επισκεφτεί την Πρέβεζα πολλά χρόνια πριν (1864). Η δε σύζυγός του Ελισσάβετ φιλοξενήθηκε στην Πρέβεζα από το Γιώργο Κονεμένο Μπέη το 1882.

Με την Εκκλησία, τα σχολεία και το προξενείο που διατηρήθηκε μέχρι το 1943 η Ιταλική παρουσία στη πόλη μας ήταν αισθητή. Σύμβολό της παρουσίας αυτής ήταν το τετράγωνο ψιλό καμπαναριό, που κάθε μέρα στις 12, κτυπούσαν δυνατά οι καμπάνες του και ακούγονταν σ' όλη την περιοχή μέχρι τη Νικόπολη, την άκουγαν οι εργάτες και σταματούσαν την εργασία τους για τη μεσημβρινή διακοπή, όπως συνηθίζονταν τότε. Τη φράση «την ώρα με το Φράγκο» την άκουγε κανείς συχνά στην προπολεμική Πρέβεζα. Με την καθημερινή αυτή παρουσία του Φράγκου στη πόλη μας η Ιταλία, προσπαθούσε να ασκήσει κοινωνική πολιτική και να δείξει στους ντόπιους τις φιλεργατικές διαθέσεις του Ιταλικού κράτους.

Τα περιβόλια του Κουραδά που μετά την απελευθέρωση το 1912 έγινε Καρυδάς ήταν τα εξής.

Τέσσερα έξω από την τάφρο στην ανατολική του πλευρά.

Μέσα από την τάφρο που το διέσχισε ήταν του Κακαμπίνη, ανατολικά αυτού του Αντωνίου που έφτανε μέχρι την Π. Τσαλδάρη, μετά ήταν ένας λοφίσκος, που ισοπεδόθηκε τελευταία με τη διάνοιξη της Λ. Ειρήνης. Το εμπόδιο αυτό έστρεφε το ποτάμι και περνούσε ανατολικά από το σπίτι του Χρ. Καραμουστάκη, εκεί ήταν το περιβόλι του Καραμουστάκη που το διέσχισε και του Συρρακιώτη Μπαλτατζή προπάπου του συμπολίτη μας Ντίνου Φατούρου και αυτό έφτανε μέχρι την Π. Τσαλδάρη, μετά περνούσε από την ιδιοκτησία των Τούρκων Αδων Διάζη, μετέπειτα αδελφών Λιόντου και Βρυώνη, από το περιβόλι του Συρρακιώτη Νίκου Μπίτσιου μετέπειτα Ζαρόγκα εκεί που είναι τώρα το ΚΤΕΛ και Τσαΐμου, αλλά και τα απέναντη του δρόμου. Συνέχεια ήταν το μεγαλύτερο από όλα του Συρρακιώτη ιατρού Λεωνίδα Πάλιου, άρχιζε αμέσως μετά τα σαπουναριά του της οδού Μπιζανίου και έφτανε μέχρι τις αυλές των σπιτιών της οδού Πολυτεχνείου (Ιωαν. Μεταξά), ακολουθούσαν τα μικρά περιβόλια του Βακατάση, του Ευεργέτη της Πρέβεζας και του Συρράκου Αποστόλη Ρίζου, του Τριαντάφυλλου και τελευταίο του ιατρού Λαλάκου μετέπειτα Μέγκα. Ήταν επίσης τα χωράφια του Τσατέρη του Ρούγκα, του Μπαχούμη και ο χώρος που είναι το Βο Δημοτικό Σχολείο.

Εκτός από τα περιβόλια του Καρυδά της Μπούμπης (Βαθύ) και αυτά που έφταναν από τη Λούτσα μέχρι το κάστρο του Αγ. Γεωργίου ήταν του Σκέφερη στα λογγίδια που αργότερα το αγόρασαν οι αδελφοί Γιώργος και Φίλιππας

Μπάλλα, μερικά στον Άγιο Θωμά και λίγο πιά κάτω στο Κουβέλη του Παπαλιωλη, στο Σκαφιδάκι του Ηλία Σδρίν, πολλοί είχαν πορτοκαλιές στις αυλές των σπιτιών τους.

Η παραγωγή όλων αυτών υπεραρκούσε για τις ανάγκες της περιοχής.

Στη δεκαετία του 1920, άρχισε η κάλυψη του Καρυδά που τέλειωσε το 1954. Πρώτα έγινε με τούνελ από τούβλα, η κάλυψή του στην οδό Καρυωτάκη από τον ΟΤΕ μέχρι τη θάλασσα. Δεν γνωρίζω εάν η κοίτη του ποταμιού προχωρούσε προς τη Λούτσα και εάν για να εξυγιάνουν την περιοχή αυτή και να μειώσουν την απόσταση προς τη θάλασσα, ακολούθησαν την Καρυωτάκη. Προ του 1930 έγινε από τη ιδιοκτησία των Αδων Καβάγια μέχρι τον ΟΤΕ και αργότερα από το σπίτι του Νίκου Λάλα μέχρι του Καβάγια με τσιμέντο, δηλαδή έμεινε ακάλυπτος στο περιβόλι του Κακαμπίνη και μέχρι την τάφρο. Το τμήμα αυτό καλύφτηκε το 1954 επί Δημαρχείας Γιάννη Μουστάκη. Το έργο αυτό ήταν το μεγαλύτερο που είχε γίνει μέχρι τότε στο Δήμο της Πρέβεζας και δεν θα γίνονταν τότε εάν δεν συνέβαλε το Δ.Σ. της Λιμενικής επιτροπής που διέθεσε τα μεγάλα αποθεματικά του, που είχε συγκεντρώσει από τα δικαιώματά του για την διακίνηση των εμπορευμάτων και τις προσορμήσεις των πλοίων. Τότε το Λιμάνι είχε μεγάλη κίνηση και η Λ.Ε. πολλές εισπράξεις.

Το έργο ήταν σύνθετο πρώτα επικάλυψη, το δάπεδο του τούνελ έγινε στο ύψος του πυθμένα του ποταμιού, το ύψος του ήταν αρκετά ψιλό, (όταν ήμασταν μικροί τα καλοκαίρια ανοίγαμε τα φρεάτια και πατώντας στα σιδερένια στηρίγματα που είχαν για σκάλα κατεβαίναμε και τρέχαμε μέσα στο τούνελ στο οποίο τότε δεν έπεφτε κανένας υπόνομος) δεύτερο η επιχωμάτωση, δίπλα από το τούνελ, έριξαν μπάζα με τα τότε πρωτόγονα μέσα, μέχρι το ύψος του και τέλος πάνω αυτού έγινε δρόμος αρκετά φαρδύς που του έδωσαν το όνομα Ιωαννίνων.

Το τούνελ μέχρι το ΚΤΕΛ έγινε σχεδόν πάνω στη κοίτη του ποταμιού, από εκεί και πέρα, έγινε παραλλαγή και ακολούθησε τον σημερινό δρόμο μέχρι του Καραμπίνη. Με την ανοικοδόμηση όλα τα οικόπεδα μπαζώθηκαν και προσαρμόστηκαν στο ύψος του δρόμου. Από τα δύο οικόπεδα που κτίζονται τώρα των Αδων Λιόντου και του Ζαμπέλη, μεταξύ Ξενοδοχείου Μπανοπούλου και Δ/σης Γεωργίας, μπορεί να διαπιστώσει κανείς πόσο ύψος είχε το τούνελ και ο δρόμος.

Μετά την κατασκευή του Τούνελ πολλά νερά του ποταμιού τα γύρισαν στη τάφρο και χύνονταν στη θάλασσα.

Την ίδια περίοδο που ολοκληρώθηκε η κάλυψη του Καρυδά, ο Δήμος με εκσκαφέα διευθέτησε, σε πολλά σημεία την κοίτη του χειμάρου και την διέυρνε σε όλο το μήκος της.

Με την διάνοιξη αυτή τα νερά από τις Μπάλτες έφευγαν σχεδόν όλα και σε μικρό χρόνο. Τον πρώτο χρόνο από τα πολλά νερά έγινε μικρή πλημμύρα, (2)

εκεί που τώρα είναι η οικοδομή Παπαδημητρίου και ωφείλονταν σε επεμβάσεις των παραταφρίων στην εντός της τάφρου κοίτη του χειμάρου.

Μετά την κατασκευή ισχυρού προστατευτικού τοίχου, δυτικά της μεσινιάς γέφυρας και το καθάρισμα της τάφρου από τις επεμβάσεις δεν είχαμε άλλη φορά πλημμύρα.

Οι δυσμενείς συνθήκες για τον τόπο και τους κατοίκους του που προκαλούσαν ο Καρυδάς και η ελώδης περιοχή του έχουν αντιστραφεί.

Ήδη από χρόνια στην ελώδη περιοχή Μπάλτες, λειτουργούν τα κλωστήρια και αναπτύσσεται η βιομηχανική περιοχή.

Ο εντός της πόλης καρυδάς από χρόνια είναι ο κεντρικός αποχετευτικός αγωγός της Πρέβεζας.

Το σπουδαιότερο όμως ήταν ότι ο Καρυδάς έδωσε, στο κέντρο της πόλης και σε όλο το μήκος της, δεκάδες στρέμματα πρασίνου.

Στο χώρο αυτόν η κοντόφθαλμη οικοδομική πολιτική ορισμένων Δημοτικών αρχόντων και πολεοδόμων γραφειοκρατών δημιούργησαν ένα μεγάλο τσιμεντόδρομο (Λ. Ειρήνης) χωρίς ανάσα πρασίνου ενώ μπορούσε να γίνει η καλύτερη εσωτερική πλατεία που στερείται η πόλις.

Αντ' αυτού προτείνουν να ρυμοτομηθούν και να καταδαφισθούν άλλα σημεία της Πόλης που είναι πυκνοδομημένα από αιώνες, δυστυχώς αυτή είναι η πολεοδομική μας πολιτική για την οποία και ο καρυδάς ακόμη από το βάθος που γελάει μαζί μας κ' ας είναι λερωμένος.

(1) Αμέσως μετά την ένωση της Ιταλίας (17-3-1961), έγινε το κίνημα των αγροτών που καταπνίγηκε και είχε 5000 νεαρούς αγρότες.

(2) Η μεγαλύτερη νεροποντή που εγώ θυμάμαι ήταν την 12-12-1949, τότε τα πολλά νεά παρέσυραν την πέτρινη γέφυρα της Βρυσούλας, η οποία ξανακτίστηκε και τελευταία μπαζώθηκε όπως και η τάφρος.